

“He estat poderós però no sóc un poderós”

Sempre havíeu dit que no escriuríeu les memòries. Qui us va convèncer del contrari?

—Jo no ho volia, però hi havia molta gent que em deia que les havia de fer. Per exemple, una de les persones que em va dir un dia que tenia l'obligació de fer-les és en Joan Triadú.

—No hi voldríeu afegir res?

—Sí. Hi ha persones a les quals hauria hagut de citar més, hi ha coses que m'he descuidat, algunes altres que caldria explicar millor... Bé: ja s'esmenarà. El llibre ha sortit sintètic: explica grans orientacions, grans etapes: de petit, la vida en família, les influències de signe polític o patriòtic, l'etapa en la qual rebo una forta influència de caràcter religiós, quan miro de trobar com puc fer bé pel país, quan, com a conseqüència de tot això miro de fer un banc... Són els moments de formació intel·lectual, sentimental, política, per entendre com es va forjar una manera de fer i de ser i de pensar i com es va fer una convicció. I això em sembla que s'ha explicat bé. És mèrit d'en Cuyàs. És clar que el llibre no va dirigit als historiadors. Ells ja treballaran, ja estudiaran.

El primer volum de les seves memòries és de fa temps al capdamunt de les llistes d'èxits, al costat dels *best-sellers* internacionals. Són els fonaments de Jordi Pujol i Soley, “el fill d'en Florenci i la Maria”.

—Per això hi ha tantes vegades en què no dieu noms.

—Ja ho diré un altre dia.

—Ho heu fet a posta...

—És bo o dolent, això? Mireu, al segon volum, o bé al pròleg que he de fer per a l'edició en castellà...

—L'aneu preparant, pel que veiem.

—Sí: aquesta tarda l'he de donar. [Mira els papers que té sobre la taula i llegeix, en castellà]: “i també en la seva segona

edició en català —que ja hi és; o a la tercera, que la van fent— el llibre, a part del títol, *Memòries*, porta un subtítol: *Història d'una convicció*”. Perquè és que, continuo després, “no busco la llagoteria, busco simplement donar testimoni de mi mateix, de la meua gent, del meu país, del meu temps; explicar el perquè de certes coses i de certs fets, de certes decisions, de certes il·lusions, de certs errors”. Per exemple: per què cometo l'error de defensar el Pla Hidrològic Nacional?

—Sí: per què?

—Perquè tenia la preocupació de l'aigua. Des de petit. Per a mi hi ha dues aigües importants: la del regadiu i la que fa funcionar turbines. Jo sóc un productivista. I per això he de fer l'esforç de lligar producció i economia amb naturalesa. Val a dir que, per bé que en dic error... home, relatiu. En fi, el temps dirà si era un error en si mateix; el que segur que era és un error polític i electoral.

—Que us va passar factura...

—Oh, i tant que sí. I, a més, que no m'ho ha agraït ningú. Ni els valencians. Atenció: el que es va posar a favor que es portés aigua a València —ei, no amb la forma que proposava l'Aznar!— va ser el govern de la Generalitat, amb el seu president al capdavant. Però en fi: deixem-ho aquí. El cas és que el llibre podria ser més llarg. Per exemple, no parlo de la relació que vaig tenir amb València als anys 60. És una errada. Ho hauria d'haver explicat.

—Vau ser un dels *cicerones* del famós viatge d'un grup de joves universitaris valencians a Barcelona i Montserrat...

—Sí. Ja buscaré la manera d'explicar-ho al segon volum. Va ser la Pasqua de l'any 60. Poc abans que em fiquessin a la presó. Van venir l'Eliseu Climent, en Rafael Ninyoles, l'Aracil —que dormia a casa... Ho van organitzar en Max Cahner, l'Albert Manent, en Joaquim Maluquer... També podria haver explicat més la relació amb en Fuster... en fi. Una mica sí que en parlo, no? [repassa el llibre]

—Una mica.

—“Cada cop que Fuster venia a Barcelona, s'allotjava a casa de l'amic comú Maluquer. El recordo sorprenent-se de descobrir que a Catalunya hi hagués una burgesia catalanista. Això sol ja indica que són realitats diferents.”

—Home...

—Bé, jo dic això. En un paràgraf curt i molt sintètic hi dic prou coses...

—“No m’he sentit temptat per l’anomenat pancatalanisme”, escriu. Però vàreu tenir una relació estreta amb el País Valencià...

—I encara l’hi tinc. Bé: ara menys, perquè estic molt retirat. Sempre he ajudat.

—...que depassa l’àmbit cultural: amb la UPV del moment, amb el Bloc... Es va fer aquella coalició europea també amb el PSM...

—Que en Morera va ser diputat a Estrasburg. En tot cas, jo crec que les relacions de Catalunya amb el País Valencià s’han de portar d’una manera molt discreta i molt respectuosa. Sense voluntat d’intrusió. Però, per exemple, quan vaig negociar amb l’Aznar a començament de l’any 96, li vaig dir: “Una de les condicions per negociar és que es respecti la unitat lingüística.” I em va respondre: “Doncs posa’t en contacte amb en Zaplana.” I es va fer. A tu no t’agradaria, a mi no m’agradaria... però bàsicament l’AVL és el resultat d’això. Que no hi estareu d’acord, però de fet no és secessionista, l’AVL.

—Quan expliqueu la formació de Banca Catalana, parleu de 200 oficines “repartides principalment per Catalunya, el País Valencià i les Illes Balears”. Casualitat?

—No. Igual com no era casualitat que haguéssim comprat el banc d’Alacant. O que, quan me’n vaig anar, els vaig deixar com a testament: si un dia heu de decidir desprendre-us-en, oferiu-lo abans que a ningú a gent de València. Això no ho explico al llibre, però ja anirà sortint. Mireu, si Déu em dona vida i salut —i humor— en aquestes coses hi he d’escriure encara durant... sis o set anys. He d’acabar les memòries i després he de continuar, perquè si aquí hi ha les línies fonamentals, l’esquelet, hi falta una mica de carn.

—Per bé que comenceu amb una frase prou carnal, però.

—“Sóc fill d’en Florenci i la Maria.” Això us agrada.

—Sí. Després, però, no permeteu que el lector entri gaire en la vostra vida privada. Hi ha molta contenció.

—Ho procuro, sí, és clar. Però també es trenca una mica, aquest pudor. Per exemple, dic que m’agraden les noies. Suposo que ja se sabia [somriu]. També dic que no em pensava fer capellà. Em crida l’atenció que, de la gent que ha llegit el llibre, molt poca em preguntí sobre les pàgines de reflexió religiosa.

—Per què?

—Suposo que interessa poc. Però són pàgines importants. I és poc freqüent que se’n parli. Jo ho faig bastant i d’una manera bastant sincera. Explico les dificultats de ser creient. Perquè viure cristianament és molt difícil. Jo ho he intentat. Ho he intentat.

—Parleu d’una religiositat que no casava gaire amb l’oficialitat de l’època.

—No. Casava amb mi. Vaig incorporar-me molt bé a l’oferta religiosa que em van fer, de Montserrat, de Virtèlia, del canonge Cardó, del Concili Vaticà que aleshores es preparava... un catolicisme bastant alegre. Joiós: la paraula exacta potser és joiós. Tot això fet en un marc molt catalanista.

—La consciència catalanista us fou molt primerenca.

—Es influència familiar.

—Sí. Però aprendre a escriure en català, ja va ser una determinació personal.

—A 12 o 13 anys, sí. Jo sol. És que m’havia fet catalanista: és lògic que volgués saber escriure en català.

—Hi ha moltes raons polítiques en la vostra vida. Al viatge de noces, per exemple...

—No, no: no el vaig planificar per raons polítiques. Potser sí que m’interessava conèixer aquells països, però és que també són molt bonics. Ara, un cop faig el viatge... Bé, passarem pel nord d’Itàlia, i anarem a Ivrea, i hi havia aquell empresari, Olivetti, amb la seva visió social. No és per nacionalisme, en aquest cas, que li faig la visita, sinó per preocupació polític-social.

—Que sempre la reivindiqueu.

—Sí. Ja des dels anys 50 trobareu escrits meus on dic que Catalunya serà social o no serà. Ara recordo en Ribó que de vegades em deia, quan pujava a la tribuna del Parlament: [posa veu esqueixada, com de cridar] “...perquè vostès, els poderosos...!” Bé. Jo he estat poderós, però no sóc un poderós, d’origen ni de mentalitat. Ho he estat perquè he tingut grans instruments a la mà. Un, que es va desfer, era Banca Catalana. I un altre, el govern de la Generalitat. I un altre va ser Convergència. Jo m’he posat sempre al servei del nostre món econòmic. Però els sectors importants del nostre món econòmic no sé si sempre han acabat d’estar còmodes amb mi. M’explico?

“La presó em va entotsolar”

—“És important que un home com Pujol vagi a la presó”, va dir Jaume Vicens Vives. Que ens ho podríeu explicar, això?

—L’any 60, quan em tanquen, no sóc un home d’abans de la guerra, del POUM, del PSUC, d’ERC o d’Estat Català. Vinc d’una extracció de petita classe mitjana, però als anys 50 la família puja una mica i ja sóc un home de la burgesia. Sóc catòlic. Al règim li interessava tenir a favor aquest sector social, que li tingués una actitud més benevolent. Es llança el pla d’estabilització i el *plan de desenvolupament*, operacions polítiques molt importants i molt ben portades pel règim. I jo només sóc un, però sóc un que torturen, que va a la presó, hi ha gent que es mobilitza (també gent d’església, de classe mitjana), etc. Per una altra banda, en Vicens diu que sóc netament catalanista, i europeista, que no poden dir que sigui un radical d’esquerres: ell pensa que convé que un home així també vagi a la presó. [Fa una pausa] Us sembla correcte?

—I fumut.

—No. És fumut físicament i perquè em separa de la família, etcètera; però jo també trobava que una persona com jo havia d’anar a la presó. Una i cinc i deu i vint persones com jo. Us ho diré amb una frase grandiloqüent, encara que no voldria que sonés pedant: es tractava de salvar l’honor de Catalunya. [Pausa] I d’explicitar que hi havia gent d’aquestes característiques que era antifranquista fins al punt d’estar disposada a anar a la presó.

—El consell de guerra i la presó no us van canviar les idees.

—No, a l’inrevés.

—Però sí que us va canviar el caràcter.

—Una mica, sí. En mal. Perquè em va entotsolar una mica. Jo tenia un caràcter més obert, més alegre, més fresc. I després vaig ser més concentrat, menys expansiu, menys enraonaire...

—Sentiu que heu donat més d'allò que us han correspost?

—No m'atreuria a dir això. Deixeu-ho estar. [Una pausa] No em queixo de res. Escolteu, el meu món, durant molt de temps, era Premià de Dalt, Premià de Mar, Vilassar de Dalt, Cabrils, Teià. I la muntanya de Sant Mateu. I set o vuit illes de cases de l'Eixample. Excepte que alguna vegada m'havien portat a Montserrat i que algun dijous el meu avi, que anava cada setmana a mercat de Granollers, se m'hi enduia. Amb tartana. Sortíem a dos quarts de tres de la matinada. Pujàvem a la tartana i hi anàvem dormint (fins que, abans de Vallromanes, el meu avi es començava a despertar). En tot cas: això no té res a veure amb ser poderós. En Ribó sí que ho era, per exemple. I molts dels d'esquerres.

—Heu parlat de Banca Catalana...

—És una de les coses més importants de la meua vida, haver fet aquell banc. I em dol que no anés endavant. Val a dir que hi va haver una especial voluntat d'ensorrar-lo. Però això, en tot cas, al proper volum.

—Però en aquest primer ja comenteu allò de l'articlet a *El País*...

—És curiós: jo surto elegit president el 24 d'abril, i el 25 comença la campanya.

—És curiós o significatiu?

—Bé, això cadascú ho dirà.

—Escriviu: "va ser un pecat molt gran".

—I tant, i tant. Però un pecat d'ells, eh? D'ells. Ja ho explicaré: ara no toca.

—Què és l'IVA, impost a banda?

—És tenir clar que un país no pot anar endavant si no té idees (I) clares, si no té valors (V) sòlids, normes de conducta que han de configurar també la vida col·lectiva, i si no té actituds (A) positives, constructives. Un país que no tingui una idea clara del que és i el que vol ser i del context en què es mou no anirà endavant.

—I ho trobeu, ara, a Catalunya?

—Catalunya no té idees prou clares, evidentment. Més d'una vegada no n'ha tingut. Cal un determinat dring, perquè un país vagi endavant. Un país i qualsevol cosa. Per exemple: com és que el Barça no va millor? És que no té bons jugadors? Oh sí. Però no tenen un estat d'ànim positiu, il·lusionat, combatiu. Quan l'equip surt al camp amb ganes de victòria, quan els jugadors s'avenen, quan hi ha empenta... guanyen. Si surten

JORDI PUJOL

amb indiferència, grisos... no. Catalunya necessita IVA. Catalunya i qualsevol altre país. És la magnanimitat, que en dic: grandesa. O sigui la capacitat d'idear, d'ambicionar, d'il·lusionar-se i d'aconseguir coses grans (o no aconseguir-les: aquest ja és un altre tema). Has de ser magnànim, però també has d'entendre quins són els teus límits. Jo també m'he estavellat, alguna vegada.

—Un cop feta la presa de consciència, hi va haver una pregunta clau: què he de fer. La resposta, a la Comissió Abat Oliva, va ser clara: ensobrar.

—Molt poc èpic, eh? [Somriu breument] Tan sols vol dir que jo era un home disponible: s'ha de fer això, i ho faig. Que és molt poca cosa? Tant se val: ara toca fer això i ja està. Mai no he assumit les meves responsabilitats segons si m'agradaven o no, sinó segons si em tocaven o no. O bé si era un home apte per a allò que em demanaven.

—Abans de comparèixer al consell de guerra, quan decidíeu si fer-hi aquell parlament famós que havia de significar la condemna, Marta Ferrussola us diu: "Si tens pensat un discurs el fas, que els nens i jo ja ens esperarem."

—És que la meua dona m'ha fet costat sempre. I ja ve del dia que em declaro [riu], quan li dic: "Escolta... primer va Catalunya, eh?"

—Però és veritat, això?

—Oh, i tant! I ella va dir que sí. Després el seu pare va demanar referències a un mossèn que li va dir: "Aquest noi serà ministre o anirà a la presó."

—En aquest llibre pareu atenció a l'anomenada transició i insistiu prou en una "insuficiència" catalana que va determinar moment i conseqüències.

—Crec que vàrem arribar a la transició amb un grau insuficient de preparació. Des del punt de vista pròpiament nacional i pel que fa a la qüestió política —i, sobretot, polític-institucional— no acabàvem de tenir les idees prou clares ni de saber què havíem de demanar. Entre altres coses, perquè hi havia un cert desconeixement de l'estat, dels seus mecanismes.

—No es pot dir que aquest fos el cas basc, però.

—No: per bé que tenien un problema molt seriós, el terrorisme, i també la divisió del país, la fractura, els bascos ho tenien més clar. Entre altres coses, perquè en teoria ja ho tenien. És a dir: al País Basc hi ha una continuïtat, almenys parcial, de les seves institucions. Fins i tot després de la guerra carlina, quan perden algunes coses, en mantenen d'essencials, com ara l'autonomia financera. Però nosaltres ho perdem el 1714.

—I també la reivindicació?

—Al meu entendre, és un gran error que durant tot el segle XVIII i XIX i el XX no ho reivindicuem, sinó que tornem a començar. No hem utilitzat mai la paraula retorn o *devolution*: que ens tornin el que tenim. Ni tan sols de la Generalitat, no en parlàvem, fins a l'any 31, quan de Madrid li diuen a Macià: "Això del govern provisional no pot ser, però per què no fem la Generalitat?" Nosaltres no hem reclamat mai les constitucions del 1714 (posades al dia, és clar). Primer, perquè perdem la memòria. I també per dir: "Tot això són andròmines; nosaltres, com que som moderns, ens n'estem i farem una altra cosa." Ha estat un error. Nostre, també, eh? Però ja venia d'abans.

—Per què?

—Entre altres coses, perquè aquí el liberalisme és més fort que al País Basc. I la doctrina liberal al segle XIX és antifurs, antidiferències... és igualitària, a l'estil francès. Segurament també hi ajuda el fet que nosaltres tenim un desenvolupament econòmic molt fort, que fa que Catalunya visqui bé i porti empenta i estigui més lligada amb Europa. Tot això

dilueix el sentiment profund. Val a dir que, a cavall de la indústria i de la modernitat, del progrés i del mateix liberalisme, surten —empeltats en part amb el carlisme i també de l'altra banda— uns nous corrents de reivindicació, no del 1714 sinó de la llengua, de la cultura...

—**I ens deixem el dret pel camí.**

—Ens deixem el sentit institucional pel camí. És a dir: com es definia un català, el 1714? Perquè estava subjecte a les constitucions de Catalunya.

—**Sabeu que al País Valencià es va recuperant el dret de família...?**

—Tu et podràs casar, aleshores!

—**Quan siguem independents, això.**

—Doncs trigaràs.

—**Ja ho veurem.**

—[Somriu]

—**Un dels pocs personatges que no queden gaire ben parats a les vostres memòries és Josep Tarradellas.**

—No és veritat. Dic que la va encertat més d'un cop. I que va fer bé de dir que ell faria de president i que a fer punyetes tot allò dels governs a l'exili, que no servirien de res. I explico que nosaltres havíem dit que no ens presentariem a les eleccions si ell s'hi presentava: significa que en fèiem una valoració positiva.

—**Però el definiu com a immobiliista.**

—Perquè és així.

—**I dieu que vós éreu tarradellista...**

—...i ell no era pujolista [torna a riure]. Jo no era tarradellista perquè m'hi enten- gués gaire, sinó per la institució.

—**Hi ha un episodi significatiu amb les diputacions...**

—Podia haver fet més, sí.

—**Dissoldre-les?**

—Sí. O en tot cas s'hi podia haver fet més. I ara ja no se'n pot ni parlar, d'això. Cal tenir present que aleshores la urgència política feia que es podia collar més. Aquell era un moment en què l'estat era feble i, per tant, els seus mecanismes no funcionaven tan bé. M'explicaré: tu vas a Madrid i negocies amb el president del govern, o amb el ministre de no sé què. I arribes a un acord. Sincer, fins i tot, per part d'ells, potser. Però aleshores això s'ha de desenvolupar amb una llei, amb un decret, un reglament, etc. I tot el mecanisme de l'estat s'engega sense que ningú ho mani. I diuen: el ministre acaba de concedir que posarà una coma aquí; aquesta coma podria tenir alguna conseqüència negativa per a l'autoritat de l'estat; mirarem com podem aconseguir

“Jo no he estat independentista, i ho sabeu. Sobre això no he enganyat mai ningú”

de posar una altra coma allà, de manera que aquesta primera quedi invalidada.

—**Recorda aquella sèrie de la BBC...**

—Exacte, exacte: *Sí, ministre*. Hi tenen molta experiència. En canvi, nosaltres... [posa veu de fatxenda] “Ah... ha, ha... Ja veuràs, aquells, els diré això i allò, ha, ha...” Qui ha pecat més d'aquesta actitud ha estat ERC. O Maragall, també, en un altre sentit, no pas marcant paquet ni res d'això, sinó amb un aire una mica il·lús: “Ara jo els explicaré l'Espanya plural, l'Espanya fraternal i visca Espanya” —per allò de l'avi... Però és molt més complicat.

—**Per això dieu que creix el sentiment independentista?**

—Jo no he estat independentista, i ho sabeu. Sobre això no he enganyat mai ningú. Aquests dies estic escrivint el segon volum de les memòries i explico per què no he estat independentista. Però això no ho podreu llegir fins l'any que ve [somriu].

—**“En l'Espanya actual som un poble arraconat i maltractat. Maltractat en tot: en els nostres valors espirituals més alts, en la nostra parla, en la nostra cultura, en la nostra economia, en els nostres drets més elementals”**

—Això és d'un escrit meu antic, no?

—**Del 1959, per l'afer Galinsoga. Molta gent el signaria, actualment.**

—És veritat que això ha passat abans i passa ara. Evidentment, no de la mateixa manera que aleshores. Però precisament ara estem una altra vegada en un moment molt dolent, en la nostra relació amb Espanya. Per exemple, al final de la dictadura la valoració de Catalunya era més alta, a la societat espanyola hi havia sectors simpatitzants de Catalunya: era un referent. Per a sectors conservadors espanyols, per a sectors econòmics, i en la gent d'esquerres, perquè Catalunya era una avançada de l'antifranquisme i de la democràcia. En canvi, ara, tot això s'ha tornat hostil. Tots ells.

—**Potser perquè econòmicament...**

—Econòmicament han pujat molt. No, saltres també hem pujat, però s'ha equilibrat. Encara que això sol no explica la reacció negativa que hi ha. Ve també perquè volem ser catalans. Ells això ho suporten malament: “Es feo querer ser diferentes”, em deia no fa gaire un personatge.

—**No direu qui.**

—No. De Madrid.

—**Dieu que el federalisme asimètric...**

—Ni simètric ni asimètric: no va.

—**...és una quimera que tendeix a uniformar. L'autonomia és el cafè per a tothom: si fa no fa el mateix...**

—No pots pujar massa perquè aleshores diuen “¡Espana se rompe!” i perquè el que domina en les relacions és l'enveja. L'emulació que s'ha desencadenat a Espanya entre els diversos territoris a causa de l'autonomia ha estat molt bona, per a Espanya i per als territoris. Però de vegades esdevé enveja. I aquí hi ha hagut emulació de la bona i enveja. I, sobretot, la mania que tothom ha de ser igual.

—**Si el federalisme és “una quimera” i el cafè per a tothom, un “gran desgavell”, aleshores, què?**

—El País Basc, per exemple, té una solució ben bona, que no és ni federalista ni el cafè per a tothom, sinó el reconeixement d'una especificitat.

—**Voleu dir el que proposa Ibarretxe o el hi ha ara?**

—El que tenen. El que proposa Ibarretxe és més, però el que tenen, Déu n'hi do.

—**Comenteu que “tal com van les coses, podria passar que el sentiment independentista s'incrementés molt notablement. Detecto en els darrers temps uns aires que apunten en aquest sentit”. Detecteu, però no valoreu?**

—No: si entrés a valorar-ho diria que és perfectament natural i comprensible i lògic que hi hagi un increment d'independentisme. Perquè l'agressió que hi ha d'Espanya contra Catalunya és molt forta. Més no us dic.

—**Es palpa, en aquesta primera part de les memòries, un cert desencant envers Espanya...**

—Sí, és clar. Això es veurà molt en aquest pròleg que faig. I que acabaré si us n'aneu.

Núria Cadenes i Àlex Milian